

Estadístiques sobre la recepció de l'obra de Ramon Llull

Petita introducció sobre el nombre d'obres autèntiques

Com a resultat dels treballs bibliogràfics col·lectius que s'han efectuat durant els darrers anys a la Base de Dades Ramon Llull (<http://orbita.bib.ub.es/llull/>) podem oferir ja unes xifres prou fonamentades sobre el nombre d'obres autèntiques de Ramon Llull i sobre la recepció que aquestes han tingut al llarg del temps.

Pel que fa al nombre d'obres autèntiques, cal tenir en compte que hem considerat com una sola obra les diverses versions d'un text, com és ara el *Compendium logicae Algazelis/Lògica del Gatzell*. Igualment passa amb les parts d'una obra que hagin tingut una certa circulació independent, com per exemple el *Llibre de les bèsties*, que han estat comptabilitzades juntament amb l'obra de la qual formen part –en aquest cas el *Fèlix*. Hem distribuït les obres en les diverses etapes de la producció lul·liana (I = preArt; II = quaternària amb els dos cicles de l'*Ars compendiosa inveniendi veritatem* i de l'*Art demonstrativa*; III = ternària; IV = postArt) i hem distingit entre obres conservades i perdudes. El resultat és el següent:

Etapa	Cicle	Cons.	Perd.	Total
I		2		2
II	A	21	2	23
	B	18	2	20
III		80	1	81
IV		114	20	134
Total		235	25	260

D'aquestes xifres cal remarcar que el nombre d'obres de l'etapa postArt (IV) supera el de totes les tres anteriors, que només arriba a un total de 126. És ben sabut que en aquesta etapa final hi ha un percentatge molt més elevat d'obres curtes, però amb això i tot, l'estadística no deixa de ser curiosa.

Estadístiques sobre la recepció

Les llistes que segueixen registren per a cada obra el nombre de manuscrits anteriors a 1500¹ i el nombre d'edicions impreses entre 1475 i 1700² que la contenen. Hem limitat arbitràriament aquesta enquesta a obres que apareixen en almenys sis manuscrits i/o edicions, fent excepció d'alguns tipus d'obres (l'Art, predicació i retòrica, apologetica, etc.) en què semblava interessant poder comparar totes les obres d'aquella categoria. A cada una de les dues columnes de la dreta, el primer número és el dels manuscrits o edicions llatines, i el segon (entre parèntesis) el dels manuscrits o edicions vernacles —en català, si no hi ha cap contraindicació. Així, per exemple, la núm. III.19 - *Lectura super Artem inventivam et Tabulam generalem* es troba en 5 manuscrits llatins i 2 de catalans anteriors a 1500, i en una edició llatina i cap de vernacle entre 1475 i 1700.

Cal fer immediatament una advertència de la naturalesa aproximada d'aquestes llistes, atès que hi ha un factor d'atzar de la transmissió. Això fa que si una obra apareix en 18 manuscrits i edicions, i una altra en 17, no puguem extreure conclusions sobre la seva respectiva difusió. En canvi, un cas com II.A.1 - *Ars compendiosa inveniendi veritatem*, conservada en 20 manuscrits, en contrast amb el de II.A.14 - *Ars universalis*, que només es conserva en 2, pot ser significatiu per a la història de la difusió d'obres del primer cicle de l'Art. Crec, a més, que l'esforç de Llull i dels seus seguidors per difondre el seu missatge va ajudar a iniciar una mena de selecció natural, amb un desig d'impulsar obres considerades més vàlides com a transmissores d'aquest missatge i deixar de banda altres considerades com a secundàries.

Altres aspectes de la nostra selecció són en certa mesura arbitraris. Hem comptabilitzat fragments d'obres, i això per dues raons: en primer lloc perquè també són testimonis de la recepció de l'obra, i en segon lloc perquè decidir quina llargària d'un fragment constitueix un veritable testimoni i quina no hauria estat una tasca gairebé impossible. Hem descartat manuscrits posteriors a 1500 perquè a partir d'aquest moment la manera normal de difusió d'una obra comença a ser l'edició impresa, i els manuscrits tardans sovint tenen un interès més restringit i local, i fins i tot poden ser còpies d'edicions impreses. Hem triat la data final de 1700 per a les edicions impreses, perquè amb Custurer, Sollier i Salzinger comença l'estudi científic de Llull, que reorienta la història de la recepció de les obres del beat.

¹ Inclou els que la Llull DB etiqueta com a *saec.* XV/XVI.

² La primera data correspon al descobriment recent d'una edició veneciana de l'*Ars brevis* de ca. 1475, anterior a RD 1.

Cal fer una última advertència: no passa un mes que no es descobreixi un manuscrit nou, o que la descripció que se n'havia fet en un catàleg antic esdevingui obsoleta ja que, tot i que s'havia dit que contenia les obres X i Y, en realitat conté X, V i Z.³ Són coses que fan inevitablement provisionals les nostres estadístiques.

Al final donam llistes d'obres ordenades segons el grau de difusió. Altra vegada insistim en la naturalesa un tant aleatòria d'aquella llista, capaç de variar en el futur: el descobriment, per exemple, d'un sol manuscrit més de l'*Arbre de ciència* el faria pujar de la segona categoria a la primera, però això no canviaria les línies generals d'aquella llista, algunes característiques de la qual són prou evidents. El primer és el predomini d'obres tècniques i sobretot de l'Art. Tres obres de l'Art ternària se situen en la primera categoria, l'*Ars brevis*, la *Taula general* i l'*Ars generalis ultima*. Potser més sorprenent és el lloc ocupat per l'*Apostrophe*, només superat per l'*Ars brevis* pel que fa a la seva difusió. També no deixa de cridar l'atenció el fet que les obres de l'Art quaternària que tingueren més ressò són el *Compendium seu commentum Artis demonstrativae* i el *Liber propositionum secundum Artem demonstrativam*. Tot això vol dir que les obres més estudiades pels lul·listes durant els quatre segles que van des de 1300 fins a 1700 no sempre coincideixen amb els que tenen més bibliografia moderna.

Finalment volia comentar un fet curiós a les llistes inicials: que hi hagi obres com el *Llibre de l'Orde de cavalleria*, el *Fèlix*, o obres poètiques com el *Desconhort* o el *Cant de Ramon*, que en les nostres llistes no tenen versions llatines, no sorprèn. Sí, en canvi, pot sobtar trobar-hi obres més filosòfiques o teològiques sense versions llatines, com per exemple el *Llibre de demostracions*, l'*Aplicació de l'Art general*, els *Cent noms de Déu* o el *Llibre què deu hom creure de Déu*.⁴

³ Precisions degudes en gran part al treball minuciós duit a terme per Viola Tenge-Wolf en la seva labor de digitalització dels manuscrits lul·lians per al Raimundus-Lullus-Institut de Freiburg.

⁴ Altres obres, com III.2a – *Taula d'esta Art*, tenen una finalitat lingüística declarada; encara altres, com el III.15 – *Petició a Celesti V per a la conversió dels infidels*, potser tenen una tradició manuscrita tan minsa per causes fortuïtes.

Núm.	Cat.	Títol	Mss.	Eds.
Obres de l'Art				
II.A.1		Ars compendiosa inveniendi veritatem	20 (0)	—
II.A.2		Lectura compendiosa super Artem inveniendi veritatem	12 (0)	—
II.A.14		Ars universalis	2 (0)	—
II.B.1		Ars demonstrativa	20 (1)	—
II.B.5		Introductoria Artis demonstrativae	7 (0)	—
II.B.10		Regles introductòries a la pràctica de l'Art demostrativa	0 (2)	—
II.B.3		Ars inveniendi particularia in universalibus	5 (0)	—
II.B.4		Liber propositionum secundum Artem demonstrativam	26 (0)	—
II.B.9		Lectura super figuras Artis demonstrativae	9 (0)	—
II.B.11		Liber exponens figuram elementalem Artis demonstrativae	12 (0)	—
II.B.17		Compendium seu commentum Artis demonstrativae	32 (0)	—
II.B.18		Quaestiones per Artem demonstrativam seu inventivam...	13 (0)	—
III.1		Ars inventiva veritatis	13 (0)	1 (0)
III.2		Ars amativa	4 (4)	—
III.2a		Taula d'esta Art	0 (6)	—
III.11		Taula general	36 (3)	1 (0)
III.19		Lectura super Artem inventivam et Tabulam generalem	5 (2)	1 (0)
III.20		Lectura compendiosa Tabulae generalis	2 (0)	—
III.30.bis		Investigatio generalium mixtionum secundum Artem...	5 (0)	—
III.36		Ars compendiosa	16 (0)	—
III.49		Aplicació de l'Art general	0 (1)	—
III.64.bis		Lectura Artis quae intitulatur Brevis practica...	13 (0)	—
III.77		Ars brevis	57 (3) ⁵	18 (1) ⁶
III.80		Ars generalis ultima	33 (0)	9 (1) ⁷
Obres sobre medicina i astronomia				
II.A.10		Liber principiorum medicinae	12 (4) ⁸	—
II.B.8		Ars compendiosa medicinae	15 (0)	—
III.18		De levitate et ponderositate elementorum	9 (1) ⁹	—
III.29		Tractatus novus de astronomia	13 (1)	—
III.60		Liber de regionibus sanitatis et infirmitatis	6 (0)	—

⁵ Dos de catalans i un d'hebreu.⁶ Una traducció francesa publicada l'any 1632.⁷ Una traducció francesa publicada l'any 1634.⁸ Tres mss. catalans i un d'italià.⁹ Un ms. anglès fragmentari.

Núm. Cat. Títol**Mss.****Eds.****Obres sobre jurisprudència**

II.A.13	Liber principiorum juris	6 (0)	—
II.B.7	Ars juris	20 (0)	1 (0)
III.61	Ars juris naturalis	8 (0)	—
III.78	Ars brevis de inventione juris	5 (0)	—

Obres sobre la predicació i la retòrica

III.50	Rhetorica nova	5 (0)	—
III.69	Liber de praedicatione	8 (0)	—
III.73	Liber praedicationis contra Judaeos	1 (0)	—
IV.65	Ars major praedicationis	3 (1)	—
IV.67	Art abreujada de preicació	10 (2)	—

Apologètica

II.A.9	Llibre del gentil'e dels tres savis	12 (6) ¹⁰	—
II.A.16	Liber de Sancto Spiritu	3 (0)	—
II.B.12	Liber super Psalmum <i>Quicumque vult</i>	11 (0)	—
III.14	Disputatio quinque hominum sapientium	13 (1)	1 (0)
III.81	Disputatio Raymundi christiani et Homeri saraceni	10 (0)	1 (0)
IV.68	Liber per quem poterit cognosci quae lex ...	6 (0)	—

Política

III.10	Llibre de passatge	2 (0)	—
III.15	Peticio a Celestí V per a la conversió dels infidels	0 (1)	—
III.21	Petitio Raymundi ... ad Bonifacium VIII papam	2 (0)	—
III.72	Liber de fine	6 (0)	1 (0)
IV.12	Liber de acquisitione Terrae Sanctae	1 (0)	—
IV.46a	Petitio Raymundi ... ad acquiriendam Terram Sanctam	6 (0) ¹¹	—

¹⁰ D'aquests mss. medievals en vernacle, quatre són catalans, un francès i un castellà.

¹¹ Un ms. separat, i cinc de IV.46 de la qual fa part.

Núm. Cat.	Títol	Mss.	Eds.
Lògica			
I.1	Lògica del Gatzell	4 (3)	—
III.56	Logica nova	20 (1)	1 (0)
III.71	Liber de demonstratione per aequiparantiam	27 (0)	1 (0)
III.79	Liber de venatione substantiae, accidentis et compositi	9 (0)	9 (1) ¹²
IV.1	Liber de novis fallaciis	11 (0)	—
IV.28	De conversione subjecti et praedicati et medii	1 (0)	6 (0)
IV.36	Liber contradictionis	3 (0)	—
IV.37	Liber de syllogismis contradictoriis	2 (0)	—
IV.57	Liber de novo modo demonstrandi	3 (0)	—
IV.89	Liber de quinque praedicabilibus et decem praedicamentis	6 (0)	—
Geometria			
III.37	De quadratura et triangulatura circuli	5 (2)	—
III.39	Liber de geometria nova	4 (0)	—
Una mostra d'altres obres			
I.2	Llibre de contemplació	8 (12)	1 (0)
II.A.4	Llibre de demostracions	0 (3)	—
II.A.5	Llibre de l'orde de cavalleria	0 (18)	0 (4) ¹³
II.A.6	Doctrina pueril	3 (16)	0 (1) ¹⁴
II.A.11	Liber principiorum philosophiae	8 (0)	—
II.A.12	Liber principiorum theologiae	7 (0)	—
II.A.17	Llibre d'intenció	8 (10)	—
II.A.19	Blaquerna	1 (12) ¹⁵	0 (1)
II.A.19c	Llibre d'amic et amat	7 (1)	3 (3) ¹⁶
II.A.21	Lo peccat d'Adam	0 (9)	—

¹² Tots els impresos (fins i tot l'edició francesa de 1632) són només de la setena de les deu distincions de l'obra, la que duu el núm. III.79a – *De venatione medii inter subjectum et praedicatum*.

¹³ Dels mss., n'hi ha 4 de catalans, 12 de francesos i 2 d'escocesos. De les edicions antigues n'hi ha 3 de franceses, i la traducció anglesa de Caxton.

¹⁴ Dels mss. en vernacle, 11 són catalans (6 d'ells fragmentaris), 4 occitans (3 d'aquests també fragmentaris) i 1 francès. L'edició antiga també és francesa.

¹⁵ Dels mss. en vernacle, 7 són catalans (5 d'ells fragmentaris), 1 occità, i 4 francesos.

¹⁶ Les quatre versions vernacles (1 ms. i 3 impresos) són totes franceses.

Núm. Cat.	Títol	Mss.	Eds.
II.B.2	Liber de quattuordecim articulis...	7 (0)	—
II.B.13	Disputatio fidelis et infidelis	7 (0)	—
II.B.15	Fèlix	0 (12) ¹⁷	—
III.7	Llibre de santa Maria	4 (2)	3 (0)
III.9.bis	Cent noms de Déu	0 (10)	—
III.12	Lo sisèn seny, lo qual apelam affatus	4 (2)	—
III.16	Arbre de filosofia desiderat	14 (3)	—
III.22	Desconhort	0 (7)	0 (2) ¹⁸
III.23	Arbre de ciència	17 (3)	7 (2) ¹⁹
III.24	Apostrophe	36 (3)	9 (0)
III.25	Llibre d'ànima racional	20 (1)	1 (0)
III.26	Proverbis de Ramon	24 (2)	4 (0)
III.30	Declaratio Raymundi per modum dialogi	16 (0)	—
III.31	Disputatio... Sententiarum Petri Lombardi	12 (0)	2 (0)
III.32	Arbre de filosofia d'amor	4 (2)	1 (0)
III.40	Quaestiones Attrebatenses	9 (0)	2 (0)
III.41	Dictat de Ramon ²⁰	4 (7) ²¹	—
III.43	Principia philosophiae	5 (2)	—
III.43.bis	Cant de Ramon	0 (9)	—
III.47	Llibre de home	8 (4)	—
III.48	Llibre de Déu	10 (4)	—
III.51	Liber de natura	18 (0)	1 (0)
III.52	Llibre què deu hom creure de Déu	0 (5)	—
III.58	Disputatio fidei et intellectus	9 (0)	1 (0)
III.59	Liber de lumine	10 (0)	—
III.62	Liber de intellectu	9 (0)	—
III.64.ter	Liber ad probandam aliquos articulos fidei ...	10 (0)	—
III.70	De ascensu et descensu intellectus	18 (0)	1 (0)
III.83	Liber clericorum	4 (0)	2 (0)
III.84	Ars compendiosa Dei	8 (0)	—
IV.4	Liber de experientia realitatis Artis generalis	7 (0)	—
IV.10	De convenientia fidei et intellectus in objecto	17 (0)	—
IV.17	Liber de trinitate in unitate permansive in essentia Dei	8 (0)	—

¹⁷ 7 ms. catalans, 3 italians, 1 francès i 1 castellà.

¹⁸ Dues edicions de la traducció castellana de Nicolau de Pacs.

¹⁹ Dues edicions (1663 i 1664) d'una traducció castellana.

²⁰ Sota aquest número incloem tant el *Coment del dictat*, com el *Tractatus compendiosus de articulis fidei catholicae*.

²¹ Una d'aquestes versions vernacles és una traducció castellana.

Núm. Cat.	Títol	Mss.	Eds.
IV.19	Ars mystica theologiae et philosophiae	9 (0)	—
IV.21	Metaphysica nova et compendiosa	4 (0)	2 (0)
IV.22	Liber novus physicorum et compendiosus	10 (0)	1 (0)
IV.24	Liber correlativorum innatorum	14 (0)	1 (0)
IV.25	Liber de praedestinatione et praescientia	7 (0)	—
IV.26	Liber de modo naturali intelligendi	8 (0)	—
IV.29	Liber reprobationis aliquorum errorum Averrois	7 (0)	—
IV.34	Liber natalis pueri parvuli Christi Jesu	6 (0)	2 (0)
IV.35	Liber lamentationis Philosophiae	8 (0)	6 (0)
IV.41	Liber de facilis scientiae	11 (0)	—
IV.45	Liber de quaestione valde alta et profunda	7 (0)	—
IV.47	Vita coetanea	7 (1)	—
IV.50	Liber de ente reali et rationis	9 (0)	—
IV.73	Llibre de consolació d'ermità	5 (8)	—
IV.75	Liber de accidente et substantia	19 (0)	1 (0)
IV.76	Liber de ente absoluto	7 (0)	—
IV.107	De ostentione per quam fides catholica est probabilis...	3 (0)	7 (0)

Obres segons grau de difusió

Núm. Cat.	Títol	Mss.	Eds.
Trenta o més mss. i eds.			
III.77	Ars brevis	57 (3)	18 (1)
III.24	Apostrophe	36 (3)	9 (0)
III.11	Taula general	36 (3)	1 (0)
III.80	Ars generalis ultima	33 (0)	9 (1)
II.B.17	Compendium seu commentum Artis demonstrativae	32 (0)	—
III.26	Proverbis de Ramon	24 (2)	4 (0)

Vint o més mss. i eds.

III.23	Arbre de ciència	17 (3)	7 (2)
III.71	Liber de demonstratione per aequiparantiam	27 (0)	1 (0)
II.B.4	Liber propositionum secundum Artem demonstrativam	26 (0)	—
III.56	Logica nova	20 (1)	1 (0)
III.25	Llibre d'ànima racional	20 (1)	1 (0)
II.A.5	Llibre de l'orde de cavalleria	0 (18)	0 (4)
II.B.1	Ars demonstrativa	20 (1)	—
II.B.7	Ars juris	20 (0)	1 (0)
I.2	Llibre de contemplació	8 (12)	1 (0)
II.A.1	Ars compendiosa inveniendi veritatem	20 (0)	—
IV.75	Liber de accidente et substantia	19 (0)	1 (0)
II.A.6	Doctrina pueril	3 (16)	0 (1)

Dotze o més mss. i eds.

III.51	Liber de natura	18 (0)	1 (0)
III.70	De ascensu et descensu intellectus	18 (0)	1 (0)
II.A.9	Llibre del gentil e dels tres savis	12 (6)	—
III.79	Liber de venatione substantiae, accidentis et compositi	9 (0)	9 (0)
II.A.17	Llibre d'intenció	8 (10)	—
IV.10	De convenientia fidei et intellectus in objecto	17 (0)	—
III.16	Arbre de filosofia desiderat	14 (3)	—
III.30	Declaratio Raymundi per modum dialogi	16 (0)	—
III.36	Ars compendiosa	16 (0)	—
II.A.10	Liber principiorum medicinae	12 (4)	—
II.B.8	Ars compendiosa medicinae	15 (0)	—
IV.24	Liber correlativorum innatorum	14 (0)	1 (0)
III.14	Disputatio quinque hominum sapientium	13 (1)	1 (0)
III.29	Tractatus novus de astronomia	13 (1)	—
III.48	Llibre de Déu	10 (4)	—

Núm. Cat.	Títol	Mss.	Eds.
III.1	Ars inventiva veritatis	13 (0)	1 (0)
IV.35	Liber lamentationis Philosophiae	8 (0)	6 (0)
II.A.19	Blaquerna	1 (12)	0 (1)
II.A.19c	Llibre d'amic et amat	7 (1)	3 (3) ²²
III.31	Disputatio... Sententiarum Petri Lombardi	12 (0)	2 (0)
II.B.18	Quaestiones per Artem demonstrativam seu inventivam...	13 (0)	—
III.64.bis	Lectura Artis quae intitulatur Brevis practica...	13 (0)	—
IV.73	Llibre de consolació d'ermità	5 (8)	—
II.B.11	Liber exponens figuram elementalem Artis demonstrativae	12 (0)	—
II.B.15	Fèlix	0 (12)	—
IV.67	Art abreuçada de preicació	10 (2)	—
III.47	Llibre de home	8 (4)	—

²² Les quatre versions vernacles (1 ms. i 3 impresos) són totes franceses.